

ISTORIA DEZVOLTĂRII EDUCAȚIEI SPECIALE

ROXANA BEJAN

RUXANDRA FOLOȘȚINĂ

ISTORIA DEZVOLTĂRII EDUCAȚIEI SPECIALE

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

Colecția ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BEJAN, ROXANA

Istoria dezvoltării educației speciale / Roxana Bejan, Ruxandra
Foloștină. - București : Editura Universitară, 2017
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0699-6

I. Foloștină, Ruxandra-Georgeta

37

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062806996

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul autorilor

Copyright © 2017
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I PERSPECTIVA SOCIETĂȚILOR ANTICE ASUPRA PROBLEMATICII DEFICIENȚILOR.....	9
CAPITOLUL II PRIMELE DEMERSURI ÎN ÎNGRIJIREA ȘI EDUCAREA PERSOANELOR CU DEFICIENȚĂ DE AUZ.....	13
CAPITOLUL III EDUCAȚIA DEFICIENȚILOR DE VEDERE	21
CAPITOLUL IV EDUCAȚIA PERSOANELOR CU DEFICIENȚĂ DE INTELECT	25
CAPITOLUL V ORGANIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PENTRU DEFICIENȚII DE INTELECT SEVERI ÎN EUROPA.....	39
CAPITOLUL VI ISTORICUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SPECIAL ÎN ROMÂNIA	61
BIBLIOGRAFIE	81

INTRODUCERE

Lucrarea de față a fost concepută cu un dublu rol: este un curs destinat studenților care se specializează în psihopedagogie specială și științele educației și, în același timp, o lucrare monografică rezultată în urma unei documentări ample.

Informațiile expuse în succesiunea lor evidențiază geneza și evoluția psihopedagogiei speciale, ca ramură a psihologiei și a științelor educației. Concepută atât pentru specialiști cât și pentru studenți, lucrarea oferă un sprijin important pentru activitatea didactică și de cercetare științifică.

În conținutul său sunt prezentate, cronologic, preocupările față de persoanele cu deficiențe, pe plan internațional, dar și în țara noastră. Istoricul recuperării sociale a persoanelor cu diverse forme de deficiență, integrarea lor în lumea celor cu o dezvoltare obișnuită, prezentarea predispozițiilor și aptitudinilor înalte ale acestora, modalitățile de implicare în diverse activități sociale utile, reprezintă temele centrale ale lucrării.

Cel mai extins capitol al lucrării, al VI-lea, este dedicat educației speciale din România. În acest capitol am

Încercat să expunem cu acuratețe multe informații istorice și concluzii ale unor cercetări empirice referitoare la: recuperarea deficiențelor de intelect, primele instituții destinate educației persoanelor cu diverse forme de deficiență, istoricul primelor manuale destinate educației speciale și a primelor mijloace de învățământ, înființarea celor mai importante școli speciale din România.

Pentru că după cunoștința noastră, în România, nu există până în prezent o lucrare similară, considerăm că ea are o valoare deosebită atât din punct de vedere teoretic, cât și aplicativ, în domeniul revalidării cercetărilor experimentale.

Autoarele

CAPITOLUL I

PERSPECTIVA SOCIETĂȚILOR ANTICE ASUPRA PROBLEMATICII DEFICIENȚILOR

Din analiza istorică se poate evidenția și corela atitudinea socială față de copiii cu deficiențe, ca fiind dependentă de nivelul dezvoltării mediului educațional și economic. În antichitate, persoanele cu deficiențe existau și erau menționate, dar nu sunt identificate informații cu privire la educarea și recuperarea lor. Printre primele mărturii atestate în scris se regăsesc cele dintr-un manuscris din India secolului VI î.Hr., document ce cuprinde informații referitoare la cauzele obiective determinate ale bolilor psihice: emoțiile violente trăite de mamă sunt cauze ale episoadelor epileptice, iar consumul de alcool este perceput ca o cauză a existenței copiilor „cu mintea slabă”.

Conform legendelor biblice, deficienții ispășesc păcate ale părinților, păcate transgeneraționale și, din acest motiv, ei trebuie ajutați prin diferite milostenii.

Talmudul (în limba ebraică înseamnă „doctrină”, „învățământ”), una dintre cele mai vechi scrieri sfinte ale

evreilor, îi considera pe deficienți iresponsabili pentru faptele lor.

Hipocrate observă o diferență între particularitățile psihofuncționale ale locuitorilor din diferite regiuni geografice. Astfel, locuitorii din văile mocirloase aveau copiii „leneși la corp și minte”, iar cei care locuiau în zona de deal aveau copiii „tari și destoinici”.

Erasistrate din Keos afirmă că dezvoltarea inteligenței se află în raport cu dezvoltarea emisferelor cerebrale, cu profunzimea și relieful circumvoluțiilor. Cercetările lui extinse asupra creierului și a funcționalității acestuia s-au datorat disecțiilor realizate în acea vreme.

Aristotel vorbește în lucrările sale despre importanța văzului și auzului în dezvoltarea gândirii. El subliniază relația dintre surditate și mutitate, astăzi am spune întârzierea emisiei verbale, dar și importanța cunoașterii prin intermediul văzului pentru a compensa deficitul auzului. În lucrarea „Despre simțurile celor care simt”, Aristotel afirmă că „cine s-a născut surd, acela devine mut”, iar în lucrarea „Despre percepțiile prin simțuri și obiectele lor”, el compară dezvoltarea psihică a nevăzătorilor cu cea a surdomuților, susținând că „orbul din naștere este mai inteligent decât surdul și mutul” (Pufan, C., 1972, pag. 16).

Galenus este cel care va introduce noțiunile de „morosis”, pentru a denumi „slăbiciunea mintală” și de

„anoia”, pentru a indica „demența”, aspecte diferențiate în ceea ce privește problematica tulburărilor psihice.

În general, în lumea antică, copiii cu deficiențe erau crescuți în familii. Doar în Sparta copiii cu deficiențe erau selectați la naștere. Plutarh este cel care vorbește despre sacrificarea copiilor deficienți din Sparta, menționând că aceștia erau aruncați pe râpa Tarpea a muntelui Taiget.

În ceea ce privește perioada Evului Mediu se disting acțiunile caritabile. Copiii cu deficiențe sunt îngrijiți în azile organizate și susținute de către biserică. Protestantismul introduce un curent contradictoriu gândirii și acțiunilor vremii (Inchiziției). În Evul Mediu, persoanele cu deficiență erau considerate ca „fii ai diavolului”, erau înlănțuite, torturate și „puse pe rug”. Protestantismul vine și modifică atitudinea socială cu privire la persoanele deficiente (Pufan, C., 1972).

Renașterea este o perioadă istorică importantă, atitudinea socială față de firea umană, față de persoanele care prezintă diferite tipuri de afecțiuni este semnificativ schimbată. Atitudinea pedagogilor se schimbă o dată cu prezența lui John Amos Comenius (1592-1670). El este primul pedagog care vorbește despre grija pentru copiii cu deficiență mintală în ceea ce privește educația și instruirea. În „Didactica Magna” el afirmă că „cei care din naștere au un neajuns, au cu atât mai multă nevoie în a fi îngrijiți și educați”.

CAPITOLUL II

PRIMELE DEMERSURI ÎN ÎNGRIJIREA ȘI EDUCAREA PERSOANELOR CU DEFICIENȚĂ DE AUZ

O figură de referință în istoria educației speciale este Hieronymus Cardanus (1501-1576), cunoscut în Italia ca Girolamo Cardano, care a studiat rolul organelor de simț în ceea ce privește funcționalitatea psihică. El consemnează că o persoană surdo-mută poate fi determinată să vorbească prin scris și să audă prin citire, dar nu există date privind intervenția lui directă în recuperarea / compensarea deficienței de auz. În lucrarea sa intitulată „Paralipomenon”, el afirmă: „Mutul poate să audă citind și să vorbească scriind (...) De fapt, surdomutul percepe cuvântul și gândirea, așa cum e scris; de exemplu cuvântul „pâine” semnifică acel lucru pe care îl mănâncă. Memoria sa reține această justificare. El contemplă imaginile lucrurilor, și după cum se reține în minte o pictură care a fost văzută și care poate fi reprodusă într-un tablou, la fel se poate marca gândirea cu caracteristicile scrierii” (Pufan, C., 1972, pag. 18).

*Primele demersuri privind educarea și recuperarea
copiilor cu deficiență de auz din Spania*

Călugărul Pedro Ponce-San Salvador (1520-1584) din Spania este cel care se ocupă de copiii deficienți de auz și li se adresează acestora prin semne, iar în scris îi învață să folosească cuvinte, pe care ulterior aceștia trebuie să le emită prin intermediul organelor vorbirii. Despre activitatea sa avem mărturii din partea contemporanilor.

Juan Pablo Bonet (1579-1633) realizează o primă descriere a unei metode de intervenție în deficiența de auz. El și-a început activitatea instruirea un copil ce își pierduse auzul la 2 ani, după ce începuse să vorbească. Astfel, specialistul se baza în intervenția sa pe o parte a limbajului pe care copilul îl uitase. Bonet este primul autor care relatează despre „arta de a-l instrui pe surdo-mut să vorbească”. De asemenea, el este cel care în anul 1620 definește „principiul compensării analizatorilor”. În același timp, el este primul autor care consemnează faptul că „persoanele surdo-mute sunt mute pentru că sunt surde. Vom fi siliți să suplینim acest simț cu văzul și să distingem mișcările prin care sunetul se formează” (Carantină, D., 2000). În descrierea metodei de intervenție, pe care o considerăm astăzi ca fiind o metodă orală, Bonet menționează următoarele acțiuni:

- Expirul trebuie să fie simțit pe mâna hipoacuzicului;

- Limba trebuie să fie mobilă pentru a prezenta poziția în timpul vorbirii;
- Limbajul dactil se va manifesta concomitent cu noua metodă.

Bonet este primul care a folosit alfabetul dactil cu scopul formării comunicării verbale. Cu scopul demutizării, el a folosit mai multe metode: limbajul scris, cel oral, alfabetul dactil și limbajul mimico-gestual.

În Olanda

Francisc Van Helmont (1618-1693) este cel care a descris pentru prima dată citirea pe buze (labiolectura) și a recomandat folosirea oglinzii în procesul demutizării.

Johann Konrad Amman (1669-1724), medic și creator al metodei orale, s-a inspirat din lucrările autorilor spanioli. El a elaborat o serie de reflecții teoretice și a introdus labiolectura. La 1700, el vorbește despre mijloacele prin care surdo-muții pot învăța să vorbească și să-și corecteze defectele. Controlul la nivelul corectării se realizează în oglindă, iar întărirea tactil-kinestezică prin percepția vibrațiilor nasului și gâtului. Aceste elemente au stat la baza metodelor de educare a surzilor, dar acțiunile acestor pionieri s-au desfășurat individual și nu în cadrul unor instituții. Este considerat fondatorul școlii orale (oraliste) deoarece, în realizarea demutizării, el a pus accent pe vorbirea orală în defavoarea dactilemelor.

Franța

În secolul XVIII s-au înființat în Franța *institutele speciale*. La Paris, în anul 1770, abatele Charles Michel de L'Épée (1712-1789) este demis ca preot din cauza principiilor sale legate de viața laică și ajunge să locuiască într-o casă, cu două persoane surdo-mute. El preia educația acestora cu scopul de a le transmite cunoștințe religioase. Demersul său educativ se baza pe o metodă mimică și pe un sistem de gesturi. El e ocupă și de educația altor surdo-muți, creând astfel un institut întreținut din propriile resurse. Astfel, ajunge să primească în locuința sa 75 de elevi, de două ori pe săptămână, cărora le oferă lecții gratuite. Abatele L'Épée realizează primele exerciții publice pentru a nega vrăjitoria și este sprijinit de filosofi vremii. Pentru a demonstra faptul că deficienții de auz își pot compensa deficiența și pot deveni utili societății, abatele vorbește public despre o manieră veritabilă de instruire. Astfel, el inițiază o metodă de predare a alfabetului pentru copiii surdo-muți, folosind expresii mimice și propoziții scurte pe care le dicta prin semne, iar copiii le scriau. Printre mijloacele de învățământ folosite de el în recuperarea copiilor se regăsesc cartoanele mobile și patru table mari (una cu substantive, o alta cu verbe, o a treia cu adjective, iar ultima cu declinări și conjugări). Abatele L'Épée nu împărtășea opinia conform căreia metoda orală se aplică tuturor surdo-muților. Dorința lui era să le ușureze viața acestora și își dorea ca auzitorii să adopte limbajul semnelor pentru ca acesta să devină un

limbaj universal. De asemenea, este considerat fondatorul metodei „franceze” de demutizare, cunoscută și sub denumirea de metoda „mimică” sau „epeeiană”. Este primul care își exprimă părerea cu privire la dezvoltarea intelectuală a surdomușilor, considerând că aceștia nu se pot dezvolta intelectual asemenea persoanelor obișnuite, deoarece nu posedă un mijloc de comunicare evoluat, care să poată folosi relațiile logice și fluxiunile gramaticale.

În 1785, se stabilește, prin Decret de Stat, ca o parte a Mănăstirii Celestinilor să fie încredințată pentru educația surdo-mușilor.

În 1790, L’Epée își aduce contribuția la crearea unui Institut Național destinat educării copiilor cu deficiență de auz, influențând în felul acesta demersurile instituționale la nivelul altor țări europene și evidențiind necesitatea instruirii surdo-mușilor și a celor neinstruiți.

Abatele Sicard, discipolul lui L’Epée, preia conducerea Institutului. El continuă să folosească metoda mimică și un limbaj al semnelor ca oglindă a limbii materne.

Medicul J.M. Itard (1775-1835) este chemat să lucreze la Institut de către A. Sicard. Este impresionat și devine medicul Institutului, unde rămâne timp de 35 ani. În schimb, J.M. Itard, se concentrează pe instruirea deficienților mintali.

Germania

Samuel Heinicke (1724-1790) a fost un continuator al ideilor lui Johann Konrad Amman.

El se apropie de domeniul psihopedagogiei speciale în timpul studiilor sale, când dă lecții particulare unui surdo-mut, pe care îl învață să scrie. În raport cu acest demers, apar reacții negative din partea pastorului local. De asemenea, el face o demonstrație publică și arată că o persoană deficientă de auz poate participa la sfânta cuminecătură.

În perioada 1773-1776, S. Heinicke înființează primul Institut pentru surdo-muți din Germania și pune bazele unei noi metode de intervenție, bazată pe gust. Acrul era asociat emisiei vocalei „i”, ce implica dilatarea deschizăturii gurii, apa era asociată emisiei lui „a”, apa cu zahăr (gustul dulce) era asociat emisiei lui „o”, iar untdelemnul era asociat emisiei lui „u”. De asemenea, el folosește un alfabet dactil, cu scopul de a stabili ordinea literelor. În același timp, el scrie un manual – „Istoria biblică a Vechiului Testament pentru instruirea copiilor surdo-muți”.

Între 1781-1782, S. Heinicke corespundează cu Abatele L'Epée criticându-i metoda și afirmând că aceasta nu dezvoltă capacitatea gândirii abstracte.

În 1788 se înființează la Berlin un Institut pentru educarea copiilor cu deficiență de auz, care va fi condus de

către discipolul lui S. Heinicke, Ernst Adolf Eschke (1766-1811). Acesta va pune accentul pe pregătirea fizică a copiilor, în scopul unei mai bune recuperări: înot, plimbări în aer liber și lucru în grădină.

Școala de la Viena

Vizita lui Iosif al II-lea la Paris este urmată de trimiterea lui F. Storck la studii legate de metoda de recuperare a deficienței de auz a lui L'Epée. Astfel, în 1779, Institutul din Viena este frecventat de șase băieți și șase fete. Odată cu apariția Institutului crește și interesul pentru persoanele surdo-mute și este conștientizată necesitatea instruirii acestora. În cadrul Institutului predomină folosirea metodei mimico-gestuale, ulterior făcându-se anumite experimente de integrare socială a acestor copii.

Din analiza cronologică se observă o serie întreagă de interferențe și influențe, dar și o serie de diferențe între sistemele de educație și recuperare din diferitele țări europene.

Congresul de la Paris din 1778 aduce o reformă ce promovează mimica, ca principal mijloc de comunicare, articularea trebuind să fie preferată celorlalte.

În 1779 are loc Congresul de la Lyon, unde mimica rămâne un mijloc important de stimulare a comunicării la deficienții de auz.

În 1780 se desfășoară Congresul de la Milano, unde se pune problema întrebuițării simultane a „vorbirii” și a „semnelor”. Dar există un inconvenient legat de metoda orală care, în opinia specialiștilor participanți la Congres, trebuie preferată în detrimentul metodei semnelor.

Rusia

Seleznev este autorul rus care recomandă folosirea ilustrațiilor, a întrebărilor și a labiolecturii pentru realizarea demutizării. Cea mai importantă lucrare a sa este „Producerea pronunțării și citirii pe buze la surdomuți sau poziția organelor vocale în timpul pronunțării”.

Ostrogradski a înființat în anul 1899 revista intitulată „Foaie pentru învățarea surdomuților după procedeul oral, educația și ocrotirea lor”.

N.M. Lagovski este primul care încearcă organizarea activităților instructiv-educative pentru surdomuți pe trei cicluri, fiecare având o durată de trei ani. El subliniază importanța începerii activităților instructiv-educative cu învățarea sunetelor și abia apoi demutizarea și folosirea amplă a conversației, aplicată la materialul verbal însușit.